

ROCZNICE JUBILEUSZE ANNIVERSARIES, JUBILEES

JUBILEUSZ PROFESOR ROMANY CZAPIK

Jubilee of Professor Romana Czapiak

W tym roku minęła 70. rocznica urodzin Profesor Romany Czapiak, wybitnego embriologa roślin. Prof. R. Czapiak urodziła się 26 stycznia 1929 r. w Krakowie. Ojciec Jej był nauczycielem. W Krakowie ukończyła szkołę podstawową, a w czasie okupacji uczęszczała do szkoły handlowej, przerabiając równocześnie samodzielnie materiał dwóch pierwszych klas gimnazjalnych. W roku 1948 złożyła egzamin dojrzałości typu przyrodniczego i w tym samym roku rozpoczęła studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Należy zaznaczyć, iż już w liceum zdecydowała się poświęcić botanice. Do wytrwania w tym postanowieniu przyczyniło się zapewne to, że studiowała pod kierunkiem tak wybitnych botaników jak Maria Skalińska, Władysław Szafer i Bogumił Pawłowski. W swych wypowiedziach Profesor Czapiak zawsze podkreśla, iż Jej wielcy nauczyciele byli dla niej wzorem zarówno w pracy zawodowej, jak i w życiu osobistym. W czasie studiów

brała czynny udział w pracach Koła Naukowego Studentów Botaniki.

Badania w dziedzinie embriologii roślin rozpoczęła pod kierunkiem Profesor Marii Skalińskiej w Zakładzie Anatomii i Cytologii Roślin Uniwersytetu Jagiellońskiego (znanym później pod nazwą Zakładu Cytologii i Embriologii Roślin UJ). W roku 1952 Romana Czapiak uzyskała stopień magistra filozofii z zakresu botaniki na podstawie pracy pt.: „Badania cytoembriologiczne nad *Centaurea scabiosa* L.”, wykonanej pod kierunkiem Prof. Marii Skalińskiej. Następnie (w 1953 r.) zaczęła pracować jako nauczycielka biologii w V i VIII Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie, a od listopada 1953 roku została zatrudniona jako pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Zakładzie Anatomii i Cytologii Roślin. W trzy lata później zostaje starszym asystentem, w 1961 adiunktem, a w 1968 uzyskuje stanowisko docenta.

W 1961 r. R. Czapiak uzyskała stopień doktora na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego, na podstawie rozprawy pt. „Badania nad sposobem rozmnażania tetraploidalnych biotypów *Potentilla Crantzii* (Cr.) Beck. i *Potentilla arenaria* Borkh. oraz ich mieszańców”. Promotorem pracy była Prof. Maria Skalińska. Stopień doktora habilitowanego uzyskała w 1968 r., na podstawie kolokwium i rozprawy habilitacyjnej pt. „Cytoembriologia i problemy różnicowania cytologicznego w obrębie triploidalnych populacji *Ornithogalum umbellatum* L.” Za pracę tę R. Czapiak otrzymała w 1968 r. nagrodę indywidualną Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskała w 1979 r., a profesora zwyczajnego w 1994 r.

Profesor Czapiak poświęciła swoje życie nauce. Cały swój czas przeznaczała i przeznacza nadal na pracę laboratoryjną i studiowanie aktualnej literatury. Dzięki swoim pracom stała się ogólnie uznanym autorytetem w dziedzinie embriologii roślin. Prace Jej są często cytowane w światowych czasopiśmiech i podręcznikach embriologii. Wychowała wielu uczniów, którzy wnoszą swój własny wkład w rozwój embriologii roślin. Prof. R. Czapiak jest bardzo popularnym wśród studentów nauczycielem akademickim. Prowadziła wykłady z botaniki ogólnej oraz szereg wykładów dotyczących zagadnień związanych z embriologią roślin wyższych. Zawsze znajdowała czas, aby swoim uczniom i współpracownikom zasugerować interesujący problem badawczy, wspólnie przeanalizować trudne do interpretacji preparaty mikroskopowe. Często pomagała także w rozwiązywaniu skomplikowanych problemów osobistych swoich uczniów i współpracowników.

Fot. 1. Prof. Romana Czapiak i Dr Irena Novotná w Darlech koło Pragi – Czechy, 1995 r.

Phot. 1. Prof. Romana Czapiak and Dr Irena Novotná in Darle near Prague – Czech Republic, 1995.

Głównymi kierunkami zainteresowań Prof. Czapiak są: embriologia roślin, cytogenetyka i kariologia roślin nasiennych. W embriologii roślin zawsze najczęściej uwagi poświęcała zagadnieniom związanym z apomiksją roślin nasiennych.

Prof. Czapiak odwiedziła wiele zagranicznych centrów naukowych, a efektem wizyt była często wieloletnia współpraca. Opublikowała na przykład szereg interesujących prac wraz z dr Ireną Novotną z Instytutu Botaniki Czechosłowackiej Akademii Nauk w Průchonicach. Współpraca przerodziła się w przyjaźń, która trwa do chwili obecnej (Fot. 1). Na wielu konferencjach i kongresach Prof. Czapiak była proszona o pełnienie funkcji przewodniczącego sekcji embriologii roślin.

Prof. R. Czapiak ogłosiła dotąd 114 publikacji. Były one drukowane w czasopiśmie polskich, holenderskich, angielskich, francuskich, czechosłowackich, radzieckich i australijskich. Pod Jej kierunkiem wyko-

nano 18 prac magisterskich, przeprowadzono 3 przewody doktorskie. Prof. Czapiak była też recenzentem wielu prac doktorskich i habilitacyjnych. Równocześnie niezwykle aktywnie uczestniczyła w życiu Uniwersytetu Jagiellońskiego, biorąc udział w pracach wielu komisji, pełniąc funkcję kierownika grantów, koordynując współpracę międzynarodową i wymianę studentów, doktorantów i pracowników naukowych, np. między Uniwersytetem Jagiellońskim a Uniwersytetem w Amiens we Francji. W latach 1976–1981 pełniła funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Botaniki UJ do spraw dydaktyki. Od wielu lat Prof. Romana Czapiak jest członkiem komitetu redakcyjnego *Acta Biologica Cracoviensia series Botanica*.

Prof. Czapiak jest aktywnym członkiem wielu różnych komisji i stowarzyszeń zarówno w kraju, jak i zagranicą, takich jak: Polskie Towarzystwo Botani-

Fot. 2. Medal S. G. Navashina.

Phot. 2. The S. G. Navashin medal.

Fot. 3. Spotkanie uczestników IX Międzynarodowej Konferencji Embriologów Roślin w Modlnicy koło Krakowa, 1999 r. Od lewej – T. B. Batygina, A. Jankun, A. Zając, R. Czapiak i H. Lörz (fot. A. Mróz).

Phot. 3. Meeting of participants of IX International Conference of Plant Embryologists, Modlnica near Kraków, 1999. From left: T. B. Batygina, A. Jankun, A. Zając, R. Czapiak i H. Lörz (phot. A. Mróz).

czne (od roku 1954), Komisja Biologiczna Krakowskiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk (od 1968 r.), the International Association for Plant Taxonomy (od 1962 r.), the International Organization of Plant Biosystematists (od 1962 r.), the International Association of Sexual Plant Reproduction Researchers (od 1991 r.). Jest także aktywnym członkiem (od 1954 r.) Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika (przez dziesięć lat brała udział w jury Olimpiad Biologicznych dla szkół średnich – szczebla wojewódzkiego) i bardzo aktywnym członkiem Stowarzyszenia Absolwentów Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie może rozwijać swoją pasję, jaką jest nauczanie i uczenie się języków obcych.

W uznaniu wkładu Prof. R. Czapiak w rozwój nauki i edukacji młodej kadry naukowej, została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1981), Krzyżem Ko-

mandorskim Orderu Polonia Restituta (1985) oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1985). Międzynarodowy Kongres Embriologiczny w Leningradzie uhonorował Ją Medalem S. G. Navashina (1990)(Fot. 2).

Na VIII Międzynarodowej Konferencji Embriologów Roślin Prof. dr hab. Lesław Przywara zwrócił się z prośbą, aby dla uczczenia siedemdziesiątej rocznicy urodzin Prof. dr hab. Romany Czapiak następna konferencja odbyła się w Krakowie. Uczestnicy konferencji jednomyślnie przyjęli tę propozycję i we wrześniu bieżącego roku odbyła się wspomniana IX Międzynarodowa Konferencja Embriologów (Fot. 3). Uczestniczyło w niej ponad sto osób z 20 krajów. Przybyli najwybitniejsi embriologowie roślin. Składano gratulacje, wręczano kwiaty i wygłaszano przemówienia. W uznaniu zasług Prof. R. Czapiak dla rozwoju em-

biologii roślin Prof. Olga Erdelska wręczyła Jej Medal Doktora Josefa Ludevita Holuby'ego, przyznany przez Słowackie Towarzystwo Botaniczne. Został też wydany 41. rocznik *Acta Biologica Cracoviensia series Botanica* (pod redakcją dr hab. E. Kuty), dedykowany Prof. Czapik. Do wspomnianego rocznika nadesłali prace wybitni embriologowie z kraju i z zagranicy. Zawiera on także życiorys Pani Profesor i pełny spis dotychczasowych publikacji.

Andrzej JANKUN

PRO MEMORIA

• **150 rocznica urodzin Mieczysława Dunin – Wąsowicza (27 X 1849–17 IV 1913)**, farmaceuty, ur. w Dobromilu, zm. we Lwowie, docenta towaroznawstwa Politechniki Lwowskiej, wykładowcy farmakologii w Uniwersytecie Lwowskim, autora kilkuset prac o tematyce botanicznej, farmakognostycznej oraz z chemii środków żywienia, m.in. *Tojad różnoliści* (*Aconitum heterophyllum* Wall.) (1879), *O barwieniu olejku mięty preparowanej przez wodnik chloralu* (1878).

• **145 rocznica urodzin, 75 rocznica śmierci Józefa Łazarskiego (16 XII 1854–24 I 1924)**, farmaceuty, ur. w Jelesni w woj. bielskim, zm. w Krakowie, asystenta Katedry Farmakologii i Farmakognozji Uniwersytetu Wiedeńskiego, profesora tych przedmiotów w Uniwersytecie Jagiellońskim, rektora UJ, autora publikacji z zakresu farmakologii i farmakognozji oraz botaniki, m.in. *Zur Vergleichenden Anatomie einiger Cupressineen* (1880), *Zur Kenntniss des Asarum europaeum* (1881).

• **110 rocznica urodzin, 50 rocznica śmierci Januarego Kołodziejczyka (10 VII 1889–14 III 1949)**, florysty, historyka nauki, popularyzatora biologii, ur. w Warszawie, zm. w Zalesiu Dolnym, asystenta Instytutu Botanicznego UJ, nauczyciela gimnazjalnego, profesora Wolnej Wszechnicy Polskiej. Chory na reumatyzm, pracował (przy pomocy żony) mimo zaniku władzy w rękach i w nogach oraz utraty wzroku. Opublikował ok. 150 prac z zakresu florystyki, morfologii, ekologii, historii nauk przyrodniczych, m.in. *Stosunki florystyczne jeziora Świtezji* (1916), *Flora ziemi Nowogródzkiej* (1925), *Nauki przyrodnicze w działalności Komisji Edukacji Narodowej* (1936), a także wiele prac popularnych, jak np. *Zabytki przyrody* (1917, 1922), *Rośliny w medycynie pierwotnej i ludowej* (1947) oraz podręczników botaniki.

• **95 rocznica urodzin Andrzeja Michalskiego (25 VIII 1904–30 XI 1873)**, fitopatologa, ur. w Charkowie, zm. w Bydgoszczy, adiunkta Katedry Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu Wileńskiego,

inspektora Ogrodu Botanicznego, adiunkta Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Bydgoszczy, założyciela (w 1946 r.) i pierwszego kierownika Miejskiego Ogrodu Botanicznego w Bydgoszczy, organizatora i długoletniego przewodniczącego Oddziału Bydgoskiego PTB, autora prac poświęconych m.in. grzybom pasożytniczym łąk nadnoteczkich (1956), okolic Żegiestowa (1959), Bydgoszczy (1965), Wybrzeża Gdańskiego (1967), pasożytom traw (1958, 1968) i piwonii (1958).

• **110 rocznica śmierci Józefa Krupy (16 III 1850–8 VII 1889)**, florysty, ur. w Woli Batorskiej, zm. w Buczaczu, asystenta katedry botaniki UJ, oraz Wyższej Szkoły Rolniczej w Dublinach, nauczyciela w Buczaczu, pioniera badań roślin zarodnikowych, głównie grzybów i mszaków Karpat i Małopolski, autora ok. 20 prac florystycznych.

• **110 rocznica śmierci Tytusa Chałubińskiego (29 XII 1820–4 XI 1889)**, lekarza, przyrodnika, ur. w

Radomiu, zm. w Zakopanem, profesora patologii i terapii szczegółowej w Akademii Medyko-Chirurgicznej oraz w Szkole Głównej Warszawskiej, legendarnego „odkrywcy” walorów uzdrowiskowych i turystycznych Zakopanego, taternika, popularyzatora badań przyrody tatrzańskiej i kultury góralskiej, autora

pionierskich prac poświęconych mchom tatrzańskim *Grimmieae tatrenses* (1882), *Enumeratio muscorum frondosorum tatrensium* [...] (1886), a także publikacji dotyczących m.in. historii botaniki, medycyny i mineralogii.

• **95 rocznica śmierci Władysława Satke (25 V 1853–23 IX 1904)**, przyrodnika, meteorologa, fitofenologa, ur. w Brzeżanach na Podolu, zm. w Tarnopolu, absolwenta politechniki w Monachium, nauczyciela przyrody w szkołach w Złoczowie, Tarnopolu, autora prac florystycznych, faunistycznych i fenologicznych.

• **90 rocznica śmierci Feliksa Józefa Krawieca (16 VII 1906–9 IX 1939)**, lichenologa, ur. w Granowcu w pow. odolanowskim, poległego pod Łęczycą, w czasie kampanii wrześniowej, asystenta Katedry Systematyki i Geografii Roślin oraz Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Poznańskiego, autora publikacji dotyczących m.in. lichenoflory Wielkopolski i Pojezierza Ka-

szubskiego, inicjatora wydawnictwa zielnikowego *Lichenotheca Polonica*, działacza ochrony przyrody.

• **60 rocznica śmierci Wacława Grochowskiego (1885 – IX 1939)**, ur. prawdopodobnie w Warszawie, zm. w czasie oblężenia Warszawy, farmaceuty, aptekarza, asystenta Zakładu Botaniki i Farmakognozji Uniwersytetu Warszawskiego, autora prac z zakresu florystyki, botaniki farmaceutycznej i farmakognozji, np. *Flora Wilanowa i okolic* (1931), *Dziko rosnące rośliny lekarskie* (1918), *Sporysze polskie, przyczynę do poznania systematyki sporyszu* (1931).

• **60 rocznica śmierci Juliana Mieczysława Prone-ra (11 VIII 1903–1939)**, ur. w Warszawie, zm. w nieznanych okolicznościach, asystenta Katedry Farmakognozji i Botaniki Lekarskiej Uniwersytetu Warszawskiego, autora prac z botaniki i fitochemii, m.in. *Serodiagnostyczne drzewo rodowe królestwa roślinnego* (1928), *Polskie glossy botaniczne w kodeksie Avicenny* (1931).

Alicja ZEMANEK

SPRAWOZDANIA ZE SPOTKAŃ NAUKOWYCH SCIENTIFIC MEETING REPORTS

42. SYMPOZJUM MIĘDZYNARODOWEGO STOWARZYSZENIA DO BADAŃ ROŚLINNOŚCI (IAVS) „ROŚLINNOŚĆ A KLIMAT” (BILBAO, HISPANIA, 26–30 LIPCA 1999)

42nd Symposium of the International Association for Vegetation Science (IAVS) „Vegetation and Climate” (Bilbao, Spain, 26–30 July 1999)

Tegoroczne sympozjum IAVS odbyło się w Baskonii, położonej w północnej części Hiszpanii, nad Zatoką Biskajską. Bilbao to jedno z trzech największych miast tego kraju, zlokalizowane w otoczonej górami dolinie rzeki Nervion, 12 km od wybrzeża Atlantyku. Powstało w XIV wieku, jest miastem portowym oraz ważnym ośrodkiem gospodarczym i przemysłowym.

Sympozjum zostało zorganizowane przez Javierę Loidi Arregui wraz z grupą współpracowników z Wydziału Biologii i Ekologii (Facultad de Ciencias) w Bilbao. Miejsцем obrad był budynek Szkoły Przemysłu i Inżynierii Telekomunikacji. W sympozjum wzięło udział ponad 300 osób z 45 krajów. Najliczniejszą grupę stanowili gospodarze. Poza tym najwięcej było uczestników z Niemiec – 35, Włoch – 12 i Japonii –

11. Polskę reprezentowało, podobnie jak Rosję – 9 osób. Zaledwie po jednej osobie przybyło z: Meksyku, Chin, Kanady, Argentyny, Australii, Gruzji, Jordanii i Egiptu. Z Nowej Zelandii przyjechało aż 7 osób, tyle samo co z Węgier. Ze Szwajcarii i Francji było po 8 uczestników.

Program sympozjum był bardzo bogaty. Cztery dni przeznaczone były na sesje referatowe i posterowe, jeden dzień na całodniową wycieczkę. Każdy dzień obrad rozpoczynał się wykładem plenarnym, po którym odbywały się równoległe, w dwóch salach, sesje tematyczne. Pierwszego dnia, po oficjalnym otwarciu sympozjum, referat „Effects of Climate Change on Vegetation Patterns, Structure and Function, from Local to Global Scale” wygłosił E. Box ze Stanów Zjednoczonych. W kolejnych dniach sympozjum obrady rozpoczynały wykłady: „Paleoclimate and Vegetation – evidences for change as a specific character of nature” (R. Pott z Hannoveru), „Defining landscapes on the base of phytosociological data” (J. H. J. Schaminee z Wageningen), „Global Bioclimatics” (S. Rivas-Martinez z Madrytu).

Prezentowana w referatach i na posterach problematyka była bardzo szeroka. Zgłoszone na sympo-